
УДК 336.1:352

В. М. Русін, викладач Тернопільського національного економічного університету

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У статті розглядаються проблемні аспекти впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні в Україні. Виявлено низку недоліків даного методу планування та окреслено шляхи вирішення існуючих проблем за умови підвищення ефективності середньострокового планування на рівні місцевих бюджетів.

Ключові слова: програмно-цільовий метод; місцевий бюджет; бюджетна програма; програмна класифікація.

Однією з проблем розвитку місцевого самоврядування в Україні є обмеженість фінансових ресурсів, які не повною мірою забезпечують виконання органами місцевої влади як власних так і делегованих державою повноважень. Причому, з року в рік в Україні спостерігається стійка тенденція до зменшення частки власних доходів у місцевих бюджетах,

що в свою чергу призводить до збільшення питомої ваги трансфертів. Саме тому, поряд із необхідністю перегляду шляхів зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів, існує потреба у підвищенні ефективності та результативності використання наявних бюджетних ресурсів. Таким інструментом, який дає змогу ефективніше й прозоріше використовувати бюджетні кошти є програмно-цільовий метод формування й виконання бюджету.

Проблематику запровадження та вдосконалення програмно-цільового методу досліджували переважно зарубіжні вчені. Вітчизняні вчені і практики ці проблеми розглядали лише впродовж останніх кількох років. Серед українських авторів заслуговують уваги праці С. А. Буковинського, В. М. Гейця, О. П. Кириленко, Ц. Г. Огня, К. В. Павлюк, І. Б. Стефанюк, І. Я. Чугунова та ін.

Програмно-цільовий метод складання бюджету вперше було запропоновано у США у 1940 - х роках. Відтоді практика програмно-цільового методу формування та виконання бюджетів поширилась на цілу низку країн. Його активно практикують Канада та більшість країн Європейського союзу. Сьогодні більшість країн ЄС надають допомогу іншим країнам саме у формі програм, після здійснення яких ЄС прагне бачити досягнення конкретних результатів. З поміж країн СНД елементи цього методу використовують Казахстан та Росія [1, с.79].

В Україні бюджетна реформа, яка почалася з прийняттям Бюджетного кодексу у 2001 році, передбачає вдосконалення практики складання та виконання бюджету через застосування сучасних методик та прогресивних підходів, підтверджених світовим досвідом. Складовою цього процесу є впровадження середньострокового планування бюджету з використанням одного із сучасних інструментів бюджетування - програмно-цільового методу. За цим методом з 2002 року формується державний бюджет, а починаючи з 2003 року ПЦМ випробовується на рівні місцевих бюджетів України.

Основну мету та принципи застосування ПЦМ у бюджетному процесі України визначає затверджена урядом концепція його застосування [2].

Програмно-цільовий метод бюджетування - це система планування та управління бюджетними коштами в середньостроковій перспективі, що пов'язує обсяг фінансування бюджетної програми з кінцевими результатами, які очікуються від її виконання [3, с.35]. При використанні цього методу основна увага акцентується не на тому як утримати бюджетні установи, а на тому, які результати будуть від використання бюджетних коштів, тобто ефективність їх використання.

Найважливішою складовою ПЦМ є програма. Відповідно до Бюджетного кодексу України бюджетна програма – це систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник коштів відповідно до покладених на нього функцій [4]. Даний метод передбачає систему

звітування та оцінки виконання програм. Де в свою чергу забезпечує вищий рівень прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні.

Нині, більш як в 140 містах України, паралельно традиційному бюджету затверджуються та виконуються бюджети за програмно-цільовим методом. Однак, при впровадженні даного методу на місцевому рівні залишається цілий ряд проблемних питань, а саме:

1. Перш за все, на рівні місцевих бюджетів, відсутні чіткі основи нормативно-правового забезпечення реалізації програмного методу;

2. Суттєвою перепорою ефективного функціонування даного методу є відсутність програмної класифікації видатків на місцевому рівні;

3. Територіальні органи Державного казначейства України не забезпечені програмним забезпеченням для обслуговування місцевих бюджетів за видатками згідно з ПЦМ;

4. Відсутній типовий перелік бюджетних програм та їх типова структура;

5. Відсутні типові базові показники оцінки ефективності виконання бюджетних програм.

Тому, для успішного запровадження та використання програмно-цільового методу на місцевому рівні, на нашу думку, необхідно здійснити ряд заходів, а зокрема:

- вдосконалити нормативно - правову базу, а саме: прийняти законодавчий акт, який би визначив програмно - цільовий метод як основний метод формування та виконання бюджетів, а також регламентував би діяльність усіх учасників бюджетного процесу на місцевому рівні за умови використання даного методу;

- розробити програмну класифікацію видатків місцевих бюджетів та відповідне програмне забезпечення, яке дало б змогу органам Держказначейства обслуговувати місцеві бюджети за умови функціонування програмно - цільового методу;

- розробити типовий перелік бюджетних програм. Бюджетні програми, що направлені на виконання делегованих повноважень варто розробляти за допомогою типових бюджетних програм певної галузі згідно з структурою бюджетних програм, однак вона може відрізнитися від структури бюджетної програми на державному рівні;

- розробити систему показників оцінки виконання бюджетних програм, а саме: кількісні та якісні. Оптимальна кількість показників повинна повного мірою надавати інформацію про виконання завдань, досягнення мети та забезпечення результативності та ефективності програми;

- потрібно здійснювати постійний моніторинг та оцінку виконання бюджетних програм на всіх стадіях бюджетного процесу.

Отже, реалізація програмно - цільового методу на місцевому рівні, за умови нормативно - правового регулювання, сприятиме повномасштабному його запровадженню як одного із пріоритетних

напрямів бюджетної політики. Це в свою чергу дозволить ефективно управляти фінансовими ресурсами місцевих бюджетів та максимально задовольняти потреби громадян.

Список використаних джерел:

1. Кульчицький М. І., Перун З. В. Формування та виконання бюджету за програмно-цільовим методом // Фінанси України. - № 2. - 2005. - С. 78-83
2. Розпорядження КМУ № 538 "Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі" від 14. 09. 02 р. / <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Програмно-цільовий метод формування місцевих бюджетів. Консультують спеціалісти МОЗ України // Все про бухгалтерський облік. - № 59 - 25 червня 2007 р. - С. 35 - 36
4. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001. № 2542-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 37. - С.189.

Annotation *The problem aspects of introduction programmatic are examined in the article-having a special purpose method at local level in Ukraine. The row of lacks of this method of planning is exposed and outlined the ways of decision of existent problems on condition of increase of efficiency of the medium-term planning at the level of local budgets.*

Key words: *programmatic is having a special purpose method; local budget; budget program; programmatic classification.*